

סימן שח

דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת. ובו נ"ב סעיפים.

א. כל הכלים נטלים בשבת חוץ ממוקצה מחמת חסרון כיס, כגון סכין של שחיטה או של מילה, ואיזמל של ספרים, וסכין של סופרים שמתקנים בהם הקולמוסים

הלכה למעשה

הקדמה להלכות מוקצה^א

ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור, אפשר שיתעסק בהם מעט ויבוא לידי מלאכה. ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אומנויות אלא בטלים כל ימיהם, כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה, ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שבייתה הניכרת. ע"כ.

סוגי המוקצה

יש כמה סוגי מוקצה והם: א. מוקצה מחמת חסרון כיס. ב. כלי שמלאכתו לאיסור. ג. מוקצה מחמת גופו. ד. בסיס לדבר האסור. ה. מוקצה מחמת מצוה. ו. מוקצה מחמת שהיה מחובר או מחוסר צידה בבין השמשות. ויש ביניהם חילוקי דינים כפי שיתבאר בהמשך.

טלטול שלא כדרכו

לא אסרו חכמים לטלטל מוקצה בשבת אלא בטלטול שהוא כדרכו (ביד), אבל מותר לטלטל מוקצה בגופו שלא כדרכו.

אסרו חכמים לטלטל בשבת חפצים מסויימים, וכמה טעמים נאמרו בזה, ועיקר הטעם הוא משום גדר הוצאה, שאם נתיר לטלטל כל דבר, יבוא על ידי זה להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. והרמב"ם (פרק כד מהלכות שבת הלכה יב) הוסיף עוד טעמים לאיסור מוקצה בשבת, וכתב: אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול. ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים וציוו שלא יהיה הילכוך בשבת כהילוכך בחול, ולא שיחת השבת כשיחת יום חול, שנאמר "ודבר דבר", ק"ו שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול, כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפינה לפינה או מבית לבית, או להצניע אבנים וכדו', שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה "למען ינוח".

ציונים ומקורות

א. קודם כל נבאר את כללי המוקצה ואז נעבור בס"ד לבאר ע"פ סדר השולחן ערוך. (הכללים ע"פ ילקו"י).

כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר, אסור לטלטלו בשבת ואפילו לצורך מקומו או לצורך גופו. הגה, ואפילו, תחובים בנדן עם שאר סכנים, אסור לטלטלו. והוא הדין לקורנס של בשמים שמקפידים עליו שלא יתלכלך. הגה, והוא הדין כלים המיוחדים לסחורה ומקפיד עליהם.

הלכה למעשה

להשתמש במקומו. והיינו שמטלטלו על ידי חפץ אחר, ואינו נוגע במוקצה ישר. ולכן צנון שטמנו אותו בעפר בערב שבת, ומקצת עליו מגולים, ולא השריש, וגם לא נתכוין לזריעה, מותר להוציאו משם בשבת כדי לאוכלו אע"פ שעל ידי כך מזיז את העפר שהוא מוקצה.

וכן מותר לנקות את השולחן על ידי סכין או מגב, אע"פ שמצויות עליו קליפות שהם מוקצה, כגון קליפות גרעינים ואגוזים וכדו'. וקליפות שיש עליהם מלח, המיקל לטלטלם ביד יש לו על מה שיסמוך, אם הציפורים אוכלים אותם. וכל זה כשהוא לצורך השימוש באותו מקום. ואם הקליפות מאוסות עליו כשהם על השולחן, מותר להסירם מעל השולחן אפילו ביד.

גדר מוקצה מחמת חסרון כס [סעיף א]

מוקצה מחמת חסרון כס הוא כל דבר שמקפידים שלא להשתמש בו כל שימוש אחר מחשש שמא יתקלקל או יתלכלך. וכדו'.

צינונים ומקורות

ב. דהוו ליה לדידיה כגרף של רעי, וכדמשמע כן בגמרא, וכמו שכתב המשנ"ב (ס"ק קטו). וכתב בערוך השולחן (סימן שח סעיף ט), דבגרף של רעי אם יכול לטלטל על ידי גוי, או על ידי קטן, הכי עדיף טפי מטלטל על ידי גדול. אך בספר טלטולי שבת (עמוד י) הביא בשם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שאין לבקש מקטן לטלטל בשבילו גרף של רעי, שיש לחוש שהקטן יטעה ויסבור שמותר לו לטלטל כל מוקצה. ומ"מ אם יכול יטלטל הגרף של רעי על ידי סכין ולא בידי ממש.

ג. כף החיים סימן שח אות ד. ועיין בספר טלטולי שבת (שם) שכתב בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל,

ויש אומרים שמותר לדחוף מוקצה ברגלו, דחשיב כטלטול בגופו. ויש חולקים. ובמקום צורך אפשר לסמוך על המקילים. ודין זה אמור לגבי כל סוגי המוקצה הנ"ל. ואפילו אם עושה כן לצורך המוקצה, כגון שדוחף ברגלו מעות מחשש שיגנבום.

נגיעה במוקצה בשבת

מוקצה אינו אסור אלא בטלטול, אבל בנגיעה בעלמא מותר, ובלבד שלא ינענע את החפץ ממקומו, ואפילו מקצתו. ולפיכך מותר לגעת בשבת במנורת חשמל קבועה שבבית הכנסת כשאינו מזיזה, וגם אם אין חשש להבערה וכיבוי. וכן מותר לשבת על אבן ושאר מוקצה בלי להזיזם ממקומם. אך דבר מוקצה שהוא עגול כגון ביצה שנולדה בשבת ויו"ט, אסור אף בנגיעה.

טלטול מן הצד

מותר לטלטל מוקצה בטלטול מן הצד, אם עושה כן לצורך דבר המותר, או

האם מוקצה מחמת חסרון כיס שייך מוקצה מחמת חסרון כיס
בכלי שמלאכתו להיתר

בחזון עובדיה' כתב, שדוקא בכלי שמלאכתו לאיסור שייך דין מוקצה מחמת חסרון כיס, אבל כלי שמלאכתו להיתר, אף שהוא יקר וחס עליו, לא מיקרי מוקצה מחמת חסרון כיס, כי בודאי אין החיסרון כיס מזיק כלום לאוסרו בטלטול, כיון שיכול להשתמש בו כדרך תשמישו בחול.

ובשו"ת מנחת שלמה' כתב, שאף בכלי שמלאכתו להיתר שייך מוקצה מחמת חסרון כיס.

❧ ציונים ומקורות ❧

דכלים חשובים כגון טייפ, אם אינו מקפיד עליהם כל ימי השבוע, אינם חשובים כמוקצה מחמת חסרון כיס, אלא כמוקצה מחמת כלי שמלאכתו לאיסור, ורק כלים שאין רוצה להשתמש בהם מחמת שחושש שמא יתקלקלו על ידי התשמיש הווי מוקצה מחמת חסרון כיס. וע"ש. ובספר בית מאיר (הובא בשער הציון סימן שי אות יט) כתב, דמוקצה מחמת חסרון כיס היינו רק כשהדרך להקפיד וליחד לו מקום. וכן משמע בתוס' בשבת (מה:), אך מדברי המאירי שם משמע דפליג על זה, והובאו דבריהם בחזון איש (סימן מג אות יז) וע"ש. ובחוט שני (ח"ג עמוד נז) כתב, דגדר מוקצה מחמת חסרון כיס אינו תלוי בגודל ההפסד, אלא תלוי בהקפדתו, וכלשון הגמרא כיון דקפיד עליהו, וסיבת הקפדתו הוא מחמת שאם ישתמש בשימושים אחרים עלול הכלי להפסד, וקפידא זו יכולה להיות אף בחפצים שערכם מועט, וכדמשמע בגמרא שהביאה דוגמאות למוקצה מחמת חסרון כיס, כגון מסר הגדול, ויתד של מחרישה וסכין שמקצבין עליו בשר, שאין הם כלים שערכם רב, ומ"מ אם מקפיד עליהם הוי מוקצה מחמת חסרון כיס.

ד. שבת ח"ג עמוד צא. וכן שבת ח"א עמוד רסב. וכן בח"ג עמוד י. וכ"כ בשו"ת יבי"א ח"ז או"ח סימן לט אות ג. וכן דעת האור לציון ח"ב פרק כו סעיף ב בהערה.

ה. ח"ב סימן לד סעיף כו.

ו. ה"ש פרק כה הלכה ט.

ז. מרן הבית יוסף בתחילת סימן שח כתב להקשות שברמב"ם (ה"ש פרק כה הלכה ט) מבואר שכלים העומדים לסחורה הוי מוקצה מחמת חסרון כיס, ואילו במגיד משנה (פרק כו הלכה יד) כתב שאם יש לו כלים המיוחדים לסחורה, והוצרך לטלטלם לא הוי מוקצה, דכל שכן הוא מפירות המוכנים לסחורה שמותרים אפילו באכילה. וכתב ליישב, שהרמב"ם מיירי באופן שמקפיד עליהם שלא יפסדו, והמגיד משנה מיירי היכי שאינו מקפיד עליהם. ומבואר מדבריו שבאוכלים היכי שמקפיד עליהם הוי מוקצה.

ח. סימן שח אות ו.

ב. כל כלי, אפילו, הוא גדול וכבד הרבה, לא נתבטל שם כלי ממנו לא מפני גדלו ולא מפני כבדו.

הלכה למעשה

יכול לרחצו, ומיהו איסורא איכא כיון
טלטל הכלי עם ההיתר והסכין למקום
שאינו לצורך השבת. המוצנע.

טלטול סכין גילוח בשבת

כתב בחוט שני^י, סכין גילוח מכיון
שמקפידים עליו שלא יתקלקל או
יתקמט, הוי מוקצה מחמת חסרון כיס,
אף שערכו מועט.

טלטול תמונה שנפלה

דעת האור לציון^י, שאסור לטלטלה
מפני שקובע לה מקום, וכל דבר שאדם
קובע לו מקום אסור בטלטול.
ומאידך דעת החזון עובדיה^י, שאין
איסור לטלטלה.

טלטול שעון קיר בשבת

דעת הגרי"ש אלישיב^{טו}, שדינו
כמוקצה מחמת חסרון כיס ולפיכך אסור
לטלטלו.

טלטול הסכין לאחר המילה

דעת החזון עובדיה^ט, שהמהל רשאי
להחזיר את סכין המילה למקום שירצה,
ואע"פ שהניחו מידו לצורך הפריעה.
המנהג להקל.

ומאידך דעת האור לציון^י, שהמהל
צריך להניח את הסכין לאחר השימוש
לתוך תיק שיש בו דברי היתר חשובים.
ואם הניחו בפני עצמו, יאמר לקטן
להניחו בתיק, ויסמוך על הפוסקים
המתירים לטלטל את הסכין.

ודעת הגרי"ש אלישיב^{יא}, שיניח את
הסכין במקום שיש בו גם דבר היתר, ועל
ידי זה יהיה בסיס לדבר האסור והמותר,
ועל ידי כך יהיה לו מותר אחר כך

ציונים ומקורות

ט. שבת ח"ג עמוד נט.

י. ח"ב פרק כו סעיף יד.

יא. הובא באשרי האיש או"ח ח"ב עמוד קפא.

יב. ח"ג עמוד נח.

יג. ח"ב פרק כו סעיף ב.

יד. שבת ח"ג עמוד צא וע"ש באריכות.

טו. אשרי האיש או"ח ח"ב עמוד קפב.

ג. כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו, (ואם נשתמש לאיסור בבין השמשות כגון נר שהודלק ע"ל סי' רע"ט), בין לצורך גופו כגון קורנס של זהבים או נפחים לפצוץ בו אגוזים, קורדם לחתוך בו דבילה, בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש

חלכה למעשה

טלטול פמוטים בשבת

בחוט שנייט מובא, בשם החזו"א שדינם כמוקצה מחמת חסרון כיס.

ובחזון עובדיה כתב, פמוטות או מנורה מכסף טהור, שלא הדליקו בהם באותו שבת, ומונחים על הארון או המזנון לקישוט הבית, אין עליהם תורת מוקצה, ואע"פ שהם יקרים בעיניו וחס עליהם מלהשתמש בהם, לא חשובים כמוקצה, מפני שאינם כלי שמלאכתו לאיסור, כיון שאין עושים איסור בגופם אלא מניחים עליהם את הנר, ומכיון שדינם ככלי שמלאכתו להיתר, לא שייך בהם מוקצה מחמת חסרון כיס.

ובשמירת שבת כהלכתה כתב, שבמקומות שהפמוטות הם כתכשיט לבית, אם לא הדליקו בהם בשבת, אין עליהם איסור מוקצה.

ובילקוט יוסף כתב, שעון קיר המחובר לחשמל טוב להחמיר שלא לטלטלו בשבת.

כרטיס אשראי דינו

כתב באורחות שבת, כרטיס אשראי וכן פנקסי צ'קים וכדו' הרי הם מוקצה מחמת חסרון כיס.

דין כלי זכוכית העומד ליפול

כתב בילקוט יוסף, יש מי שאומר שכלי זכוכית שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס, כגון העומד לסחורה או שהכלי עומד למלאכת איסור, והכלי עומד ליפול לארץ, מותר לטופסו באוויר כדי למנוע שבירתו, מאחר שבלאו הכי יצטרך אחר כך לטלטל את הרסיסים, במקום שבני הבית מצויים, ויש חשש שיינזקו מהשברים.

❧ ציונים ומקורות ❧

טז. סימן שח סעיף יד.

יז. ח"ב עמוד מו אות צה.

יח. סימן שח סעיף ו.

יט. ח"ג עמוד סח. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סימן כב אות כח) כתב שדין הפמוטים שלנו שאינם נחשבים אלא ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלם כשלא הדליקו בהם בשבת, לצורך גופו ומקומו.

כ. שבת ח"ג עמוד צ.

כא. פרק כ הערה רמב, בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל.

במקום שהכלי מונח שם, ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה, אבל מחמה לצל דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגנב שם, אסור. הגה, כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו, אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו, שרי. ולכן מותר ליגע במנורה שבבית הכנסת שנרות דולקות עליו, או בתנור שדולק בו אש. וכן מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה. וכן מותר לטלטל דבר מוקצה ע"י נפוח, דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד, ולא מיקרי טלטול.

— הלכה למעשה —

קיפולים מיוחדים, כיון שקיפולים אלו לא באו לתקן את הנייר, אלא למנוע קלקול.

ואילו בחוט שניכו כתב, שאף בזה יש משום תיקון מנא, ואסור לעשות כן.

טלטול מחזיק מפתחות

בחזון עובדיה^{כח} כתב, מי שיש לו מחזיק מפתחות שיש שם המפתח של הבית, ועמו המפתח של המכונת, והשלט של הרכב, וכיוצא בזה, מותר להשתמש

טלטול נייר דיק בשבת

כתב בשו"ת שבט הלוי^{כב}, בזמנינו שהנייר מצוי בשפע, אינו נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס^{כג}.

וכן כתב בחזון עובדיה^{כד}, שבזמנינו שהנייר מצוי מאוד, נראה שיש להקל, מפני שהם ראויים להשתמש בהם לסימן באיזה ספר וכדו'^{כה}.

קיפול נייר בשבת

דעת הגרש"ז אויערבך^{כו}, מותר לקפל נייר רגיל כגון מכתב וכדו' אפילו

❦ ציונים ומקורות ❦

כב. ח"ט סימן עח. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שלחן שלמה סימן שח אות ד). והגר"ש אלישיב (שלמי יהודה פרק יב ס"ג). ומאידך דעת האגרות משה (או"ח ח"ד סימן עב). והגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פרק מב סוף אות א) שדינו כמוקצה מחמת חסרון כיס.

כג. בשלמי יהודה (פרק יב ס"ג) כתב בשם הגרש"ז אויערבך והגר"ש אלישיב שהוא דוקא בנייר בודד, אבל דפדפת עם דפים רבים לכו"ע הוי מוקצה מחמת חסרון כיס.

כד. שבת ח"ג עמוד צז. וכ"כ באור לציון (ח"ב עמוד ריג) ומ"מ סיים בצ"ע.

כה. בשער הציון (סימן שיב ס"ק ט) כתב בשם הפמ"ג שנייר שאין מקפידין עליו הוי כלי ואינו מוקצה, משום דעומד לכסות פי הפך.

כו. שש"כ פרק כח הערה לז.

כז. ח"ב פרק לג סס"ק א.

כח. שבת ח"ג עמוד קלד.